



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy a Mgr. Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Krajský soud v Hradci Králové**, se sídlem Československé armády 218, Hradec Králové, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 1. 2015, č. j. 10 A 180/2014 - 32,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále „stěžovatel“) se kasační stížností domáhá zrušení napadeného usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále „krajský soud“), kterým mu nebylo přiznáno osvobození od soudního poplatku.

V kasační stížnosti stěžovatel obsáhle uplatňuje různé námitky stran postupu krajského soudu, dílem částečně uchopitelné, dílem však bez významu pro posouzení věci samé. Nejvyšší správní soud proto konstatuje, že argumentace stěžovatele, která se nevztahuje k projednávané věci, nebo v níž polemizuje se závěry usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 3 As 125/2012 - 43, či ji nelze podřadit pod zákonné důvody pro podání kasační stížnosti ve smyslu § 103 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“), je pro posouzení důvodnosti kasační stížnosti irelevantní a Nejvyšší správní soud k ní proto nepřihlížel.

Pochybení krajského soudu spatřuje stěžovatel v tom, že soud stěžovateli nepřiznal osvobození od soudních poplatků, ačkoliv stěžovatel žádal výslovně o osvobození od jednoho soudního poplatku. Dále stěžovatel namítá, že procesní řád, kterým je soud vázán, jasně vyjadřuje, že odepřít osvobození od poplatku přes nedostatek prostředků soud může tehdy, je-li žaloba zjevně neúspěšná; stěžovatel přitom namítá, že procesního práva vůbec nelze zneužít a kverulantství a zneužívání práva je v důsledku soudem aplikované vhodné právní úpravy vyloučeno. Dle stěžovatele individuální osvobození od soudních poplatků na žádost neupravuje zákon o soudních poplatcích, ale soudní řád správní, proto soud má aplikovat právě soudní řád správní. Dále stěžovatel uvádí, že jediným důsledkem nepřiznání osvobození je, že poplatková povinnost trvá, nikoli vyloučení přístupu k soudu.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

Nejvyšší správní soud předesílá, že netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Vycházel přitom z faktu, že osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému, resp. setrvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který účastník podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud je vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.] nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, anebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné.

Podanou žalobou stěžovatel brojil proti nečinnosti Krajského soudu v Hradci Králové, pob. Pardubice, stran žádosti ze dne 19. srpna 2013 o sdělení informací (počet všech rozvrhem práce ustanovených tříčlenných senátů a počet jejich předsedajících v letech 2003, 2005, 2007 – 2012, vzor obálek se zeleným pruhem pro doručování písemností neurčených do vlastních rukou, dodavatele obálek se zeleným pruhem v současnosti, počet obálek s dispozicemi, podlahovou plochu budovy soudu mimo suterén, z toho jednací síně).

Krajský soud v Českých Budějovicích vyzval stěžovatele k zaplacení soudního poplatku, stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků z důvodu nemajetnosti. Usnesením ze dne 8. 1. 2015, č. j. 10 A 180/2014 – 32, krajský soud stěžovateli osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě nepřiznal, když v procesním postupu stěžovatele shledal rysy svévolného uplatňování práva a dospěl k závěru, že z tohoto důvodu stěžovatel nesplňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Krajský soud rovněž odkázal

pokračování

stran odůvodnění svého závěru na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, ve kterém Nejvyšší správní soud zaujal názor k podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudních poplatků; podle zmíněného rozhodnutí se při hodnocení žádosti o osvobození od soudních poplatků musí soud zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Rovněž poukázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu, v níž byly vyhodnoceny okolnosti, za nichž stěžovatel uplatňuje u soudů svá práva jako projev svévolného a účelového uplatňování práv (viz rozsudek NSS ze dne 8. 3. 2012, č. j. 2 As 45/2012 - 11, nebo rozsudek NSS ze dne 30. 8. 2013, č. j. 8 As 8/2013 - 18). Krajský soud rovněž konstatoval, že stěžovatel na výzvu soudu k zaplacení soudního poplatku připojil své vlastní prohlášení o majetkových poměrech a rok staré potvrzení Úřadu práce ČR, krajské pobočky v Pardubicích, neopomněl zdůraznit, že nebude podepisovat žádné formuláře a nebude soudu sdělovat ryze soukromé údaje, jako např. jaké šaty nosí, v čem bydlí a kolik utrácí; uvedl, že jeho způsob bydlení je nenájemní, nevlastnické, nekolektivní, nebytové obydlí, výše zdanitelných příjmů je nulová, výše nezdanitelných příjmů je přes tři tisíce, důvod nevýdělečné činnosti je plná invalidita, etc. Krajský soud poukázal na to, že k povaze tohoto prohlášení se vyjádřil Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 - 22, v němž konstatoval, že *takto formulovaná žádost je podle názoru soudu zjevně šikanózní a není míněna vážně. Jediným smyslem takovéto žádosti je dosáhnout samostatného rozhodnutí soudu o této žádosti, nikoliv vyhovění žádosti.*

Krajský soud v odůvodnění poukázal na okolnosti, za nichž stěžovatel uplatňuje u soudu svá práva a za nichž vede své spory, jako projev svévolného uplatňování práva; konstatoval, že v evidenci soudu je vedeno několik set spisů, kde je stěžovatel v pozici žalobce, přitom uvedl, že tato skutečnost přirozeně sama o sobě neznamená, že by jeho žádostem nemělo být vyhověno, rozhodující je ovšem zjevná sériovost a stereotyp stěžovatelem vedených sporů, které se týkají informací o chodu a fungování instituce; v těchto sporech namítá stále stejné argumenty. Krajský soud přitom vycházel rovněž z judikatury Nejvyššího soudu, z níž se podává, že je třeba brát v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něhož se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech; přitom obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví, omezovat podávání některých neuvážených či svévolných či šikanózních návrhů na zahájení soudních řízení (viz stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009).

Nejvyšší správní soud konstatuje, že ve své judikatuře již opakovaně vyhodnotil okolnosti, za nichž je možno účastníkovi odeprít osvobození od soudního poplatku. Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem.

K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, se vyjádřil i rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publikovaném pod č. 2099/2010 Sb. NSS) když dovodil, že „slovo „může“ užívané v § 36 odst.

3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda, i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namístě mu dobrodinně osvobození od soudních poplatků odeprít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byť jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

V rozsudku zdejšího soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, zdejší soud mimo jiné konstatoval: „Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě svévolného uplatňování práva, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu“.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že krajský soud promítl v intencích uváděné judikatury do odůvodnění svého rozhodnutí úvahy a důvody, pro které lze shledat svévolný a šikanózní postup stěžovatele i ve věci právě projednávané.

Nejvyšší správní soud nesdílí názor stěžovatele tvrdí-li, že zneužívání procesního práva v naznačené koncepci je vyloučeno. Zcela jistě lze hovořit i o zneužití práva na svobodný přístup k informacím, resp. práva na přístup k soudu, neboť koncept zneužití práva je obecným institutem, jenž nemůže být ani zde pojmově vyloučen. Nejvyšší správní soud s přihlédnutím k uvedenému konstatuje, že z odůvodnění rozhodnutí krajského soudu jsou seznatelné úvahy o tom, že stěžovatel šikanózně zneužívá nástroje zakotvené zákonem o svobodném přístupu k informacím; přitom důsledně využívá i nástroje správního soudnictví. Procesní aktivita stěžovatele zcela jistě ukazuje v převážné většině věcí na účelovost postupu stěžovatele, jehož cílem není dobrat se meritorního rozhodnutí v souzené věci.

Zároveň je třeba důrazně odmítnout tvrzení stěžovatele, že by neposkytnutím úplného či částečného osvobození od soudního poplatku soud shora přijatými závěry omezoval stěžovatele na jeho právo na informace či přístup k soudu. Obdobně soud stěžovatele neomezuje ani pokud jde o možnost vedení podobných sporů v budoucnu.

pokračování

Správní soudy se musí nadále zabývat každou případnou žádostí stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a posuzovat konkrétní okolnosti jednotlivých případů. Je však třeba připomenout i regulační funkci soudních poplatků; nelze totiž ponechat bez povšimnutí, že množství a zejména charakter sporů vedených stěžovatelem ve spojení s osvobozením stěžovatele od soudních poplatků vedl zatím spíše k neúměrné eskalaci jeho procesní aktivity, jen zřídka motivované snahou dobrat se meritorního rozhodnutí.

Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji dle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl soud v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel, který neměl ve věci úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení; žalovaný, který byl ve věci úspěšný, žádné náklady nad rámec své běžné činnosti nevynaložil, proto mu soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. června 2015

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu